

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Suomen Muusikkojen Liitto ry (SML) yhtyy SAK:n lausuntoon ja toistaa SAK:n lausunnon asiassa.

Lisäksi SML toteaa, että erityisesti luovilla aloilla työehtojen kehittäminen vaatii alakohtaisten erityispiirteiden huomioimisen ja välillä jopa muusta työmarkkinasta poikkeavia ratkaisuja. Nykyinen vientivetoisuuteen ja kustannusvaikutuksiin keskittyvä viime vuosien sopimisen malli on hankaloittanut tätä tavoitetta, eikä alakohtaisia tavoitteita ole voitu edistää tarkoituksenmukaisesti. Kustannusvaikutusten laskenta tuottaa jatkuvasti tulkintaerimielisyyksiä ja työnantajan tavoitteiden taustaksi annettu tieto ei ole läpinäkyvää. Kun neuvotteluissa keskitytään niin sanotun yleisen linjan etsintään ja tarkasteluun, ei alakohtaiselle kehittämiselle jää resursseja.

Työmarkkinamallin luominen ja siitä sopiminen kuuluu työmarkkinajärjestöjen tehtäviin. Lainsäätäjä voi tukea työmarkkinatoimintaa omilla ratkaisuillaan, mutta palkankorotustason kirjaaminen lakiin ei ole mahdollista eikä järkevää. Työmarkkinamallin peruseriaatteiden on pohjauduttava solidaariselle palkkapolitiikalle ja palkka- ja sopimuspoliittisille linjauksille, jotka huomioivat riittävästi toimialakohtaisen joustavuuden ja samapalkkaisuustavoitteen edistämisen. Lisäksi työmarkkinamallin tulee mahdollistaa sellaisten alojen työehtojen kehittämisen, jossa työehdot ovat nykytilanteessa heikot, esim. korkeammilla palkankorotuksilla.

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: ”Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella”.

Suomen Muusikkojen Liitto ry (SML) yhtyy SAK:n lausuntoon ja toistaa SAK:n lausunnon asiassa.

Lisäksi SML toteaa, että hallitusohjelmakirjaus on erittäin ongelmallinen. Ensinnäkään sen pohjalta ei onnistuta tekemään hyvää lainsäädäntöä. ”Yleinen linja” on ollut ja on edelleen sekä määrällisesti että ajallisesti abstrakti käsite, jonka sisällöstä ei löydy yksiselitteistä saatikka yksimielistä määritelmää. Erityisesti luovat alat poikkeavat mm. rahoitukseltaan ja työehdoiltaan vientialoista, jolloin ”yleisen linjan” seuraaminen ns. perälautana on harvoin tarkoituksenmukaista. Yleistä linjaa ei voida määrittää työnantajan tekemien kustannusvaikutuslaskelmien pohjalta, koska kokemuksemme mukaan ne eivät ole yksiselitteisiä eivätkä perustu riippumattomaan tietoon.

Myös hallitusohjelmakirjauksen tavoite jää epäselväksi. Näkemyksemme mukaan hallitusohjelmakirjauksella olisi päinvastainen vaikutus, kuin mihin sillä kerrotaan pyrittävän. Kirjauksen mukaisen lainsäädännön myötä valtakunnansovittelijan merkitys riidan ratkaisijana heikentyisi ja osaltaan lisääisi työtaisteluita ja vähentäisi sovitteluhallukkuutta. Sovittelun lopputulema olisi ennalta sidottu ”yleiseen linjaan”, jolloin koko sovittelujärjestelmä muuttuisi yksipuoliseksi.

Hallitusohjelmakirjaus on ristiriidassa ILO:n kansainvälisten sopimusten kanssa, joihin myös Suomi on sitoutunut. Neuvottelumekanismien tulee säilyä neutraaleina, eikä niillä ole mahdollista turvata ainoastaan toisen osapuolen intressejä. Tässä valossa hallitusohjelmakirjauksen mukainen lainsäädäntö ei pitäisi olla mahdollinen.

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

Suomen Muusikkojen Liitto ry (SML) yhtyy SAK:n lausuntoon ja toistaa SAK:n lausunnon asiassa.

SML toteaa lisäksi, että ”vientivetoinen malli” on yhtä ongelmallinen tulkinnaltaan kuin ”yleinen linja”. Yhteinen raami työehtosopimiselle on määritettävissä mm. kansainvälisten velvoitteiden kautta, mutta palkankorotusmallin betonoiminen yhden teollisuusalan palkankorotusratkaisuihin ei edistä alakohtaista sopimista ja työehtojen kehittämistä tarkoituksenmukaisella tavalla. Erityisesti luoville aloilla tällainen malli ei sovellu.

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

Suomen Muusikkojen Liitto ry (SML) yhtyy SAK:n lausuntoon ja toistaa SAK:n lausunnon asiassa. Työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli on saavutettavissa vain osapuolten yhdessä neuvottelemalla ja sopimalla.

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

Suomen Muusikkojen Liitto ry (SML) yhtyy SAK:n lausuntoon ja toistaa SAK:n lausunnon asiassa.

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituution rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämisessä ja työriitojen sovittelussa?

Suomen Muusikkojen Liitto ry (SML) yhtyy SAK:n lausuntoon ja toistaa SAK:n lausunnon asiassa. On tärkeää, että valtakunnansovittelijalla on aito mahdollisuus ottaa alakohtaiset tarpeet huomioon työehtosopimusratkaisuja haettaessa. Luottamus sovitteluinstituutioon on keskeinen osa suomalaista työmarkkinajärjestelmää.

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Suomen Muusikkojen Liitto ry (SML) yhtyy SAK:n lausuntoon ja toistaa SAK:n lausunnon asiassa. Lisäksi SML toteaa, että puolueettoman talouden tilannekuvan ja vaikutusten arvioinnin tarve on ilmeinen. Esim. kilpailukyvyn parantamiseksi tehtyjen sopimusmuutosten seurauksia tulisi seurata riippumattoman tahon toimesta ja tätä voitaisiin toteuttaa esim. lisäämällä em. toimintaa varten valtakunnansovittelijan toimiston resursseja.

7. Muut mahdolliset kommentit.

Suomen Muusikkojen Liitto ry (SML) yhtyy SAK:n lausuntoon ja toistaa SAK:n lausunnon asiassa. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua tulee edistää osana markkinatalouden jatkuvaa muutosta kansainvälisten velvoitteiden ja EU:n yhteisten pelisääntöjen mukaisesti. Hallitusohjelmakirjaus ei tue tätä vaatimusta, vaan päinvastoin heikentää vuoropuhelun edellytyksiä.

Kivilehto Mirikka
Suomen Muusikkojen Liitto ry